

Les disputes

Una pràctica molt comuna i molt estesa en la societat cristiana era la de convocar debats públics, anomenats “Disputes”, en els quals s’enfrontaven experts de la llei jueva amb savis i teòlegs cristians. En realitat, eren estratègies d’atac dialèctic de l’Església, que volia demostrar públicament que el judaisme era una religió errònia. Els debats sempre estaven organitzats pel bàndol cristià, i s’obligava els jueus a ser-hi presents i a exposar públicament, davant dels arguments i crítiques cristianes, diverses qüestions de la llei mosaica. Sovint el tema central de la discussió i el punt més important en el debat entre les dues religions era la vinguda del Messies. L’entorn no era ni amable ni respectuós vers el judaisme, sinó que sovint les disputes tenien lloc enmig d’una forta pressió per la part cristiana.

El mapa de la paret mostra les Disputes més importants de l’Europa medieval: París, el 1240, que va tractar sobre el Talmud i que es va concloure amb la crema i prohibició dels llibres talmúdics; Barcelona, el 1263, en la qual va intervenir Mossé ben Nahman de Girona, i que va tractar extensament el tema del messianisme de Crist, i la més llarga i punyent de totes, Tortosa, el 1414, que va suposar la conversió de més de la meitat de la població jueva de la Corona d’Aragó. Va ser convocada per Benet XIII, el Papa Luna, que va cridar al seu palau de Tortosa els més destacats rabins de les comunitats catalanes i aragoneses de l’època. La Disputa va durar més d’un any, i va provocar

un gran esgotament intel·lectual i moral en les personalitats jueves que hi varen ser, obligatòriament, presents. Un dels pocs que no va acceptar el baptisme va ser el gironí Bonastruc Desmestre, possiblement descendent de Nahmànides, que malgrat la pressió a que fou sotmès, va tornar a Girona i va mantenir-se fidel al judaisme fins al moment de la seva mort.

■ El diable encega els jueus. Extret del llibre *Il capello a punta*, pàg. 91.

La violència antijueva

La situació de les comunitats jueves que vivien en territori cristià era de minoria i de dependència en relació als poders públics i a la societat cristiana. Molt sovint, varen patir també la marginació. La idea d'una suposada convivència perfecta de cultures és errònia. El que es va produir va ser una coexistència entre dues comunitats, la jueva i la cristiana, que vivien en un mateix espai temporal i físic: les ciutats i poblacions de la Catalunya medieval.

A l'edat mitjana circulaven per tot Europa un seguit d'acusacions segons les quals els jueus enverinaven les aigües i provocaven terribles epidèmies, com la pesta de 1348. També se'ls acusava de fer sacrificis rituals per a perjuri del cristianisme, utilitzant hòsties consagrades, en els casos més lleus, o infants cristians, en els pitjors casos. Igualment durant l'edat mitjana es van difondre arreu estereotips físics negatius i difamants: pretesament, els jueus i les jueves haurien tingut els nassos llargs i punxeguts, les orelles i els ulls d'aspecte diabòlic... fins i tot banyes i cues demoníques! Aquests estereotips varen perdurar fins ben entrat el segle xx i varen suposar la prolongació de l'antijudaisme medieval en la societat contemporània.

Les relacions entre la població jueva i l'entorn cristià eren cada vegada més difícils, i més tenyides de violència. A Girona, la violència va començar ja a les darreries del s. XIII. El 1331 va tenir lloc un gran atac sufocat gràcies a la intervenció dels poders públics. Però el gran avalot, el més violent i de més terribles conseqüències,

va ser el 10 d'agost de 1391. Grups armats van atacar el call i van causar la mort de 40 persones. Com que els jueus eren del rei, aquest, que els tenia sota la seva jurisdicció, en va manar la salvaguarda. Les autoritats municipals varen traslladar la població jueva a la Torre Gironella, on s'hi van estar, en pèssimes condicions, més de 17 setmanes. Davant les constants amenaces i les mostres de violència, molta gent va decidir convertir-se. D'altres varen abandonar la ciutat per no tornar-hi mai més.

■ Crema de llibres prohibits per l'Església. *Pedro de Berruguete, s. XV. Museo Nacional del Prado, Madrid*